

Тема: Творчість О. Блока – вершина російського символізму. Найвідоміші поетичні цикли, головні мотиви й провідні символи блоківської лірики. Образ Незнайомки як втілення вічної Жіночності.

Обладнання: репродукції картин К. Сомова „Дама в блакитному” та І. Крамського „Незнайомка”.

Словникова робота

Акcesуари – невід’ємна частина чого-небудь; допоміжні деталі в художньому зображенні.

Ретроспектива – звернення до минулого, аналіз минулих подій, вражень.

I. Після знайомства з циклом „Віршів про Прекрасну Даму” вчитель пропонує учням звернутися до репродукції картини К. Сомова „Дама в блакитному”.

II. Учень-мистецтвознавець. Довідка. Сомов Костянтин Андрійович (1869 – 1939) – російський художник, син Андрія Сомова, відомого історика-мистецтвознавця.

Справжній художник на протязі всього свого життя створює особливий світ. Костянтин Сомов, наприклад, місцем для своїх героїв вибрав околиці Петербурга і час – XVIII ст., століття краси, вишуканості, загадковості.

Щоб по-справжньому відчувати світ минулого, побачити характерні риси обліку людини XVIII ст. (жести, костюми, зачіски), К. Сомов знайомиться з мемуарами, поезією і прозою XVIII ст., музикою і, звичайно, образотворчим мистецтвом. Джерелом натхнення стала для нього музика Глюка, Моцарта...

Як і багатьох художників того часу, К. Сомова час від часу лякала і відштовхувала дійсність, від такого світосприйняття з’явилась недовіра до життя. І тому він прагнув відійти від всього цього в світ минулого, в світ мистецтва. Але відхід від сучасності не був буквальним, для Сомова він став специфічною формою його відношення до реальної дійсності. Для своїх картин художник вибрав „старовинну мову”, тому що ця мова була для нього приємнішою, ніж мова сучасна, але він аж ніяк не хотів бути художником минулого, і при всьому старинному вбранні своїх полотен він залишився одним із помітних художників свого часу.

Після повернення на батьківщину К. Сомов відчув себе „справжнім художником”. Він починає працювати відразу над трьома картинами – „Вечір”, „Дама в блакитному” та „Острів кохання”. Всі вони являють собою прекрасну розробку художником близького його серцю світу – світу XVIII ст.

„Дама в блакитному” (портрет художниці Є.М. Мартинової) – як чиста і ніжна квітка, занесена із якихось невідомих світлих садів.

Небагато знайдеться в російському живопису початку XX ст. портретів, які б в такій мірі відтворювали дух тогочасної жінки, як „Дама в блакитному”. У цьому творі К. Сомов втілює новий ідеал жіночності, створив свій образ Прекрасної Дами, відтворив своє уявлення про поетичне і високе, далеке від повсякденних буднів. Художник був давно знайомий з Єлизаветою Михайлівною Мартиною, очевидно, вона була одним із небагатьох захоплень К. Сомова. Він навчався разом з нею в Академії мистецтв, багато разів звертався до її поетичного образу.

III. Робота з репродукцією картини К. Сомова „Дама в блакитному”.

К. Сомов „Дама в блакитному”

– Якою зображена героїня на полотні?

(Молода жінка в пишному, дуже декольтованому платті, з маленьким томиком поезії в опущеній руці стоїть біля зеленої стіни великого куща).

- Чи присутні ознаки минулого в одязі жінки?
(Так. Є. Мартинову художник переносить у світ минулого, одягає її в старовинне плаття).
- Як вдалося художнику передати внутрішній світ героїні?
(Перш за все глядача приваблює надзвичайне співставлення старинного парку, старинного костюму і сучасної художнику жінки з її складним духовним світом. Дивлячись на цю самотню жінку, обличчя якої виражає сум, глядач не сприймає її як людину із другого світу, минулого і далекого. Це – жінка кінця ХХ ст.)

На фоні неспокійного неба тендітна фігура Є. Мартинової вирізняється особливою грацією і жіночністю, не дивлячись на тонку шию, худі плечі, прихований сум і біль. А разом з тим Мартинову знали як веселу, життєрадісну молоду жінку. Її подруга, М. Ямщикова, писала: „Що зробив художник з цим обличчям, з цими колись сяючими очима? Як зумів витягти на світ глибоко захований біль і печаль, гіркоту невдоволення? Як зумів передати цей ніжний і разом з тим хворобливий вираз губ і очей?”

Дійсно, глибина проникнення К. Сомовим в образ просто дивує. Є. Мартинова мріяла про велике майбутнє, хотіла реалізувати себе в справжньому мистецтві, а трапилося так, що трішки більш як у 30 років вона померла від туберкульозу легень. Сучасна К. Сомову жінка протиставлена гармонійному світу минулого – світу XVIII ст., вона трагічно одухотворена, духовно втомлена, душевно зламана...

Створений К. Сомовим ретроспективний портрет став новим явищем в російському мистецтві.

- Як майстри різних видів мистецтва (літератури та живопису) змальовують образ Прекрасної Дами?
(Звертаючись до образу Прекрасної Дами, вони особисте, інтимне, можливо, бажане пов'язували із всесвітнім, загальнолюдським, створюючи містерію про перетворення світу з допомогою Краси, піднімали створені ними образи над буденністю, надаючи їм особливої привабливості та

зачарованості. Митці схиляються перед поетичним образом Прекрасної Дами – уособленням вічної краси та гармонії).

І.М. Крамськой (1837-1887)

Після виразного читання та аналізу вірша О. Блока „Незнайомка” звертаємося до репродукції картини відомого російського художника І.М. Крамського „Незнайомка”.

Творче кредо митця: „Художник є слуга істини шляхом краси, прекрасного”. Умінням відчувати найтонший стан людської душі вирізняють картини І.М. Крамського. В числі його робіт є цілий ряд поетичних жіночих образів. Перед нами рідкісної краси образ Незнайомки.

IV. Запитання до учнів:

- Як на портреті проявляється надзвичайна привабливість жінки?

(На першому плані вимальовується фігура Незнайомки. В її обличчі передана гордість жінки, яка усвідомлює свою красу і чарівність. Відчувається, що і художник писав картину з особливим піднесенням і трепетом, бо в жодному його творі не приділено стільки уваги аксесуарам: оксамиту, шовку, хутру. Темна перчатка, яка щільно облягає руку, тонка і м'яка, через яку відчувається живе тіло, написана з

І.М. Крамської „Незнайомка”

особливим теплом. Хто вона, ця приваблива жінка? Таємницю свою художник поніс у вічність...)

- Чи потребує краса глибокого аналізу?
(Очевидно, ні. Вона просто пробуджує світлі, прекрасні, благородні почуття.)
- То що ж спільного у творах різних митців – Блока і Крамського?
(Незнайомка у творах несе в собі світ добра, душевної чистоти, гармонії, особливої краси, де все живе у єдності, за законами вселенської широти буття. Вона несе в собі великий світ прекрасної космічної широти, єдність людини і природи. Ці образи спонукають піднятися зі світу нищості,

*байдужості до світу високого, піднесеного, в якому живе
Духовна і Душевна Краса, світла любов і благородство).*